

Motion till riksdagen

1987/88:So27

av Karin Israelsson m. fl. (c)
med anledning av prop. 1987/88:176 om
äldreomsorgen inför 90-talet

Alla äldre skall ha rätt till en trygg tillvaro med högsta möjliga livskvalitet. Detta måste vara utgångspunkten för samhällets insatser. Den enskildes personliga situation och önskemål måste vara vägledande för politiken. Den äldre generationen är en viktig tillgång i samhället.

Centerpartiet utvecklade sina synpunkter vad gäller äldreomsorg och vård i en motion under allmänna motionstiden. Socialutskottet har senare bl. a. i anledning av vår motion tagit initiativ till förbättrade möjligheter att bibehålla och utveckla ålderdomshemmen. Den nu aktuella propositionen innehåller många vällovliga resonemang men brister i konkretiseringar vad gäller avgörande problemställningar. Det gäller främst hur resursfrågorna för vård och omsorg samt hur personalrekryteringen skall kunna lösas.

Äldre – en viktig resurs

När det ökande antalet äldre diskuteras förbiser man lätt det mycket viktiga förhållandet att det bland våra pensionärer finns en stor och värdefull resurs som gärna vill bli tagen i anspråk för insatser i samhället. På många håll i landet tar man till vara de aktiva pensionärer som gärna vill göra frivilliga insatser t. ex. inom barnomsorgen, ungdomsverksamhet m. m. Det är viktigt att betona att detta arbete får fortsätta att ha karaktären av väntjänst, inte vara något som samhället kan betala till dess fulla värde och som mottagaren kan göra formellt anspråk på.

Att det här ändå kan kräva sin organisatoriska ram hänger samman med att människor som frivilligt ställer sig till förfogande har behov av att hänvisa till att någon har sänt dem någon slags auktorisation av verksamheten. Främst är det dock en fråga om att skapa positiva attityder för att ta tillvara frivilliginsatserna.

Från vård- och omsorgstagarens utgångspunkt

Centerpartiets arbete för ålderdomshemmen har haft de äldres egna önskemål och värderingar som utgångspunkt. Med de nya regler som nu beslutas skapas en mer fullständig vårdkedja. Enligt vår mening måste understrykas att detta beslut fullföljs på ett positivt sätt. Särskilt gäller detta bostadsstyrelsens och socialstyrelsens fortsatta arbete.

Det är också viktigt att utbildningen av personalen på ålderdomshemmen tar sikte på denna vårdforms speciella karaktär. Man bör t. ex. ha sådan

sjukvårdskompetens att enklare insatser kan göras och kontakt med anhöriga upprätthållas på ett meningsfullt sätt.

Ålderdomshemmen representerar ett eget boende av speciell karaktär. Vårdinsatser kan inte anses gå ut över det egna boendets kvaliteter. I olika kommuner har vården organiserats på olika sätt. De erfarenheter av olika organisationsmodeller som härigenom kan erhållas bör också utvärderas.

Många unga arbetstagare med liten arbetslivserfarenhet kan ha svårt att orka med det ofta tunga och ansvarsfyllda arbetet inom hemtjänsten/hemsjukvården. Om detta vittnar det stora antal som redan efter en kort tid lämnar yrket. Speciellt för yngre kan konfliktsituationer uppstå där äldres traditioner och värderingar ställs mot de yngres. Det kan gälla allt från religion till språk och klädsel. Det är viktigt att utbildningen beaktar dessa etiska frågor och att verksamheten organiseras så att ny ung personal kan slippa ensamarbete. Kontinuitet i vård och omsorg är också från denna utgångspunkt en viktig faktor.

När det gäller så omfattande insatser i hemvården att särskilda hjälpmedel för t. ex. lyft är nödvändiga är det också viktigt att beakta den äldres integritet och hemkänsla. Det är exempelvis angeläget att hjälpmedlen inte ges en sjukhusbetonad utformning.

En allt större grupp av de äldre är invandrade till Sverige. Det innebär bl. a. att språkfrågorna får ökad aktualitet. Så långt möjligt bör små boendeenheter skapas där människor av samma ursprung inte bara kan få samhällets hjälp utan också stöd i den sociala gemenskap som den egna språkgruppen utgör. Tvåspråkighet hos personalen måste räknas som en merit.

Både för den äldre själv och för samhället är det viktigt att rehabiliteringen ges en mer central roll i all vård. Med framgångar i rehabiliteringen ökar den enskildes livskvalitet och samtidigt minskar behovet av vård- och omsorgsinsatser.

För många äldre är ensamheten den värsta fienden och hotet mot livskvaliteten. Ensamheten är inte minst en allvarlig faktor för äldre i större tätorter. Vård- och omsorgsinsatserna är inte alltid de mest centrala för att motverka ensamhet, även om de har stor betydelse. Ofta gäller det mer att ge förutsättningar för aktivitet, sociala kontakter och möjligheter till insatser från närstående. Pensionärsorganisationer och hjälporganisationer såsom Röda korset gör viktiga insatser. Det är bra att de ekonomiska möjligheterna för närståendes insatser förbättras t. ex. genom omkostnadsersättningar genom anställning av närstående och genom ersättning från sjukförsäkringen under en kortare tid, t. ex. i en sjukdoms akutskede.

Personalens situation

Att arbeta för människor måste värderas högre. Vad som skett de senaste åren kan beskrivas som små steg åt rätt håll. Det är avgörande att dessa steg inte tillåts bli de enda.

I centerpartiets motion från januari krävdes åtgärder på en rad områden:

- Lönerna måste sättas på en marknadsmässig nivå

- Arbetsmiljöfrågorna (tunga lyft, ensamarbete osv.) måste ägnas ökad uppmärksamhet
- Ökad attraktivitet i utbildningarna och extrainsatser omedelbart för fortbildning och utbildning av personal
- Kortare arbetstid och andra insatser för att begränsa olägenheter av obekväma arbetstider

Mot. 1987/88
So27

Stöd till anhöriga/närstående

Centerpartiet har kritiserat att det tagit nästan 5 år från det att anhörigvårdskommittén presenterade sitt betänkande till dess förslag kom till riksdagen. Risker är att fungerande insatser under tiden raserats och att samhället nödtorftigt nu får gå in med insatser, vilka dels är mer kostsamma, dels inte ger samma mänskliga tillfredsställelse vare sig hos vårdtagare eller vårdgivare. Vår huvudsakliga invändning mot föreliggande förslag är att det kom sent.

I vår motion från januari framhöll vi nödvändigheten av att stödet gavs en sådan utformning att det långsiktigt med närståendeinsatser är möjligt att forma en bra vård och omsorg och med tillämpande av principen "lika lön för lika arbete". Det är bra att det betonas att den långsiktiga anhöriginnsatsen skall ske enligt denna princip.

En ytterligare fråga av betydelse för närståendes insatser är samordningen vårdbidrag-pension vid växelvård (där den vårdbehövande växelvis finns på institution och växelvis i hemmet). Vi förutsätter att detta kan lösas så att vårdinsatser inte bestraffas i pensionssystemet.

Samhällets organisation

När brister uppkommer i samordning mellan kommuner och landsting skapas onödiga problem i äldrevård och äldreomsorg. Samma problem uppkommer där gemensam huvudman finns för vård och omsorg men där olika kommunala förvaltningar har samordningssvårigheter. Centerpartiet kritiserade detta i sin motion i januari.

Regeringen förordar nu ett kommunalt ansvar för äldreomsorgen, dvs. ett kommunalt ansvar även för vård på sjukhem och för hemsjukvård. Ett fortsatt beredningsarbete skall ske kring de praktiska frågorna.

Det finns stora skillnader mellan kommunerna också inom ett landstingsområde när det gäller de ekonomiska förutsättningarna att ta ett ökat ansvar för äldreomsorgen. De aviserade förändringarna kommer att ställa ökade krav på den kommunala skatteutjämningen. Det är nödvändigt att dessa aspekter är en central del i det fortsatta beredningsarbetet.

För vår del har vi inga principiella invändningar mot ett kommunalt ansvar så som skisseras i propositionen. Vi vill emellertid understryka att den förändring som härigenom sker inte får innebära att nya problem uppstår. Sådana problem skulle t. ex. kunna vara att nuvarande osäkerhet om vem som har ansvar för en enskild människa förskjuts till ett läge med ännu allvarligare sjukdom. Åter skulle i så fall det vara den enskilde som kommer i kläm.

En annan situation som kan uppstå genom förändrat huvudmannaskap är att landstingen avstår från att de närmaste åren bygga ut de små vårdenheter för äldre under hänvisning till att kommunerna ändå inom något år skall ta över. Sker detta innebär propositionens idé att äldreomsorgen de närmaste åren skulle försvagas, inte förstärkas.

Som framhölls inledningsvis innebär propositionens förslag ingen lösning på de helt avgörande resursfrågorna för vård och omsorg av äldre. För att lösa denna fråga på ett bra sätt måste insatserna ske efter tre linjer.

För det första måste trycket mot vårdorganisationen begränsas. Det sker genom ökade insatser för rehabilitering, genom bättre möjligheter för närståendeinsatser och genom en effektivare organisation av äldreinsatserna. Det bör understrykas att insatserna är samhällets ansvar, men att detta ansvar kan lösas med både offentliga och enskilda insatser.

För det andra måste personalproblematiken få en långsiktig lösning. Den snabba personalomsättningen samt bristen på utbildad personal innebär såväl kostnader som risk för kvalitetsstörningar i verksamheten. Orimligt stor börda läggs på den personal som står för kontinuiteten i verksamheten. Att anställa och skola in en ny i hemtjänsten kan uppskattas kosta minst två månadslöner. Kan delar av den utgiften nyttiggöras verksamheten direkt vore mycket vunnet.

För det tredje måste oavvisligt slås fast att utvecklingen på äldreområdet är sådan att vård och omsorg inte kan vara ett besparingsområde i national-ekonomiska termer och mätt i BNP. Även med en bättre och effektivare organisation är det nödvändigt utgå ifrån att detta område under 90-talet kommer att ta en ökad andel av samhällets resurser i anspråk – inte en minskad.

Hemställan

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om uppföljning av beslutet om ålderdomshemmen,
2. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära en utvärdering av olika organisationsmodeller för vården på ålderdomshemmen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningsinsatserna för personal i äldreomsorgen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om organisation och de etiska frågornas betydelse i äldreomsorgen,
5. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag för att tillgodose äldre invandrades behov inom vård och omsorg enligt det i motionen anförda,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande förkortad arbetstid och övriga arbetsmiljöinsatser.

7. att riksdagen beslutar hos regeringen begära förslag för att skapa bättre villkor för anhöriginsatser i växelvård,

Mot. 1987/88
So27

8. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att de kommunalekonomiska aspekterna och skatteutjämningen beaktas i den fortsatta beredningen om ansvarsfördelningen inom äldreomsorgen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande konsekvenserna av förändrade ansvarsförhållanden inom äldreomsorgen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande resurser och resursutnyttjande inom äldreomsorgen.

Stockholm den 6 juni 1988

Karin Israelsson (c)

Rune Backlund (c)

Stina Gustavsson (c)

Gunhild Bolander (c)

Rosa Östh (c)

Ulla Tillander (c)